

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

УДК: 242.9: 347. (77+78)

МЕТОД ЯК ОДИН ІЗ ЕЛЕМЕНТІВ ЗМІСТУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

О. П. СВІТЛИЧНИЙ, доктор юридичних наук, доцент
*Національний університет біоресурсів і природокористування
України*

Анотація. *Стаття присвячена окремим методам управлінської діяльності у сфері охорони прав інтелектуальною власністю. На підставі аналізу управлінської діяльності розкрито характерні риси методів публічного управління у сфері інтелектуальної власності.*

Ключові слова: *управлінська діяльність, методи публічного управління, методи управління інтелектуальною власністю.*

Актуальність. Охорона прав інтелектуальної власності є одним із пріоритетних завдань держави і покладає на органи публічного управління забезпечити належну охорону й захист власників та законних володільців об'єктів прав інтелектуальної власності.

Серед органів публічної влади важливе місце в інституті охорони та захисту прав інтелектуальної власності посідають органи виконавчої влади, що здійснюють функції державного управління економічним, соціально-культурним та адміністративно-політичним будівництвом. Від результатів управлінської діяльності цих органів залежить стан охорони прав інтелектуальної власності. Саме ці органи виступають основним суб'єктом правової охорони та захисту результатів інтелектуальної творчої діяльності [1, с. 58].

В умовах побудови демократичної, правової держави в останній час у наукових доробках нерідко, а в деяких випадках і справедливо критикують роль адміністративного права в управлінській діяльності, запроваджуючи зміни щодо послідовної демократизації адміністративного права. У той же час адміністративні методи є об'єктивно необхідними для управління економікою, вони і в подальшому будуть відігравати провідне місце в управлінській діяльності. Саме через тісний зв'язок адміністративного та економічного методів управління реалізується владно-організуючий вплив на керовані об'єкти інтелектуальної власності, а тому економічні методи не зможуть бути реалізовані в управлінській діяльності без методів адміністративно-правового регулювання.

Кожен орган виконавчої влади, діючи від імені та за дорученням держави, має певний правовий статус, є носієм владно-управлінського

характеру, реалізація яких забезпечує йому досягнення мети виконавчорозпорядчої діяльності. Тому органи державної виконавчої влади наділяються необхідною оперативною самостійністю, що виражається в їх компетенції – предметах відання, правах, обов'язках, територіальних межах діяльності кожного окремого органу [2, с. 73].

Питання щодо основних елементів змісту управлінської діяльності в юридичній науці досліджувалися багатьма вченими-адміністративістами, серед яких хочеться назвати: В. Б. Авер'янова, Г. В. Атаманчука, Ю. П. Битяка, Р.А. Калюжного, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, В. І. Курила та ін. Проте питання дослідження методу управлінської діяльності охорони прав інтелектуальною власністю раніше не були предметом наукових розвідок.

Метою дослідження є розкриття змісту окремих методів управлінської діяльності у сфері охорони прав інтелектуальною власністю.

Виклад основного матеріалу. В юридичній науці відсутній єдиний погляд щодо основних елементів змісту управлінської діяльності, проте, незважаючи на відсутність єдності наукових думок, слід погодитися, що до основних елементів змісту управлінської діяльності належать: цілі, завдання, функції та методи. Стосовно кожного з цих елементів у науковій літературі висловлено неоднозначні погляди [3, с. 256].

Аналіз практичної діяльності органів публічного управління інтелектуальною власністю свідчить, що під впливом змін у системі виконавчої влади, тобто правовому статусі багатьох керованих об'єктів, поступово змінюється розуміння методів державного управління, в тому числі і в публічному управлінні охорони прав інтелектуальною власністю. Перехід до ринкової економіки має вагомий вплив на сучасне управління інтелектуальною власністю і виявляється не тільки у формі владно-управлінського впливу, скільки у формах регулювання, до яких належать ліцензування, надання адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності тощо. Тому наукове теоретико-методологічне опрацювання методів, розуміння їх впливу на результати управлінського рішення у сфері охорони прав інтелектуальної власності є актуальним.

В юридичній науці виділяють такі види адміністративних методів, як: переконання, заохочення, нагляду, регулювання, примусу та інші. Проте в системі методів органів державного управління центральне місце посідають методи переконання й примусу. Переконання в управлінській діяльності інтелектуальною власністю є основним методом діяльності держави. Основними формами переконання держави в управлінській діяльності є систематична правова роз'яснювальна робота з формування суспільної свідомості, переконання громадян в обґрунтованості й необхідності охорони та захисту особистих немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальною власністю на належні їм об'єкти права інтелектуальної власності. Розробка та впровадження рекомендацій з організації й удосконалення обґрунтованих роз'яснювальних і заохочувальних методів повинні бути спрямовані на формування у

громадян розуміння необхідності охорони результатів інтелектуальної творчої діяльності. Вказаний принцип найшов своє відображення в Конституції України.

Сучасне державне управління економікою виявляється не стільки у формі прямого командного впливу, скільки у формах регулювання. Подібне регулювання застосовується і до охорони прав інтелектуальної власності. Саме в цій сфері суспільних відносин метод переконання повинен мати визначальний напрям управлінської діяльності. Не заперечуючи значимість соціальних та інших методів управлінської діяльності, які повинні бути орієнтовані безпосередньо на прийняття управлінських рішень, слід підкреслити, що на сьогодні в управлінській діяльності інтелектуальною власністю вагоме значення мають адміністративні та економічні методи державного управління. Саме за допомогою адміністративного методу, який базується на державній владі, здійснюється імперативний характер в публічному управлінні інтелектуальною власністю. Наприклад, Кабінет Міністрів України у межах своєї компетенції приймає управлінське рішення, яке є юридично обов'язкове для об'єкта управління – ДСІВ) України, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності. У свою чергу, ДСІВ має право давати обов'язкові для виконання вказівки безпосередньо структурним підрозділам та їх посадовим особам, що входять до структури цього органу виконавчої влади.

При цьому адміністративні методи в управлінській діяльності інтелектуальною власністю є досить різноманітними. Це вимога припинення окремих дій, наприклад, при незаконному використанні об'єкта права інтелектуальної власності (ст. 51–2 КУпАП), або мати доступ до приміщень та до документів з метою виконання контрольних функцій, у разі виявлення порушення прав інтелектуальної власності, вилучати документи стосовно цього порушення, опечатувати та/або вилучати диски для лазерних систем зчитування, матриць, вироблені з порушенням вимог Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» [4] тощо.

Отже, за допомогою адміністративного методу здійснюється безпосередній і цілеспрямований вплив органів публічного управління, їх посадових осіб на підпорядковані об'єкти управління, що не виключає застосування методу адміністративного примусу.

При цьому необхідно враховувати таке: «відмінності, що існують між галузевими нормами і тими, які складаються під їх впливом, ступенем суспільної небезпеки галузевих деліктів, зумовили розбіжності в характері й особливостях державних примусових заходів залежно від тієї чи іншої правової галузі. Внаслідок перелічених обставин, види державного примусу прийнято розглядати як явища, похідні від існуючих галузей

права і властиві цим галузям правопорушення, і диференціювати згідно з існуючими правовими галузями» [5, с. 193].

Ми погоджуємося з думкою, що адміністративні та економічні методи управління є вираженням свідомого використання державою об'єктивних економічних законів і мають єдині економічні цілі. У цьому значенні економічні методи, як і адміністративні, є методами централізованого управління економікою [3, с. 297].

В умовах ринкової економіки економічний метод управління полягає у свідому використанні всієї системи економіко-правових законів, оскільки інтелектуальна власність має двоїстий характер і розкривається в єдності економічних і юридичних відносин. У рамках економіко-правового підходу інтелектуальна власність розглядається як відносини з приводу володіння, розпорядження та використання результатів інтелектуальної творчої діяльності. Економічний зміст відносин володіння, розпорядження та використання результатів інтелектуальної творчої діяльності проявляється в певних діях суб'єктів права інтелектуальної власності, мета яких є отримання економічної вигоди від об'єктів права інтелектуальної власності.

Таким чином, здійснений аналіз дає підстави вважати, що категорія методу публічного управління в концентрованій формі відображає взаємозв'язок керуючих і керованих підсистем, де керуючий суб'єкт управління здійснює управлінський вплив на керований об'єкт. Внаслідок значного різноманіття суб'єктів виконавчої влади й об'єктів, що перебувають під їх впливом, методи управління досить різноманітні. Для методів публічного управління інтелектуальною власністю характерними є такі риси:

1) здійснюються в межах повноважень суб'єкта державного управління. Зокрема, повноваження ДСІВ закріплені в «Положенні про Державну службу інтелектуальної власності України», згідно з яким ДСІВ організовує в установленому порядку проведення експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності, видає патенти/свідоцтва на об'єкти права інтелектуальної власності; здійснює державну реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності, проводить реєстрацію договорів про передачу прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що охороняються на території України, ліцензійних договорів; визначає уповноважені заклади для проведення експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності та доручає їм проведення такої експертизи тощо;

2) використовуються суб'єктами державного управління, їх посадовими особами як засоби реалізації закріпленої за ними компетенції і безпосередньо виражають повноваження державно-владного характеру;

3) виражають управлінський вплив органів виконавчої влади та інших суб'єктів державного управління на відповідні керовані об'єкти (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України на Державну службу інтелектуальної власності України, чи/або Державна служба

інтелектуальної власності України на ДП «Український інститут промислової власності»;

4) здійснюються у взаємозв'язках між суб'єктами і об'єктами публічного управління (між Державною службою інтелектуальної власності України та ДП «Український інститут промислової власності»);

5) завжди мають своїм адресатам відповідні керовані об'єкти (індивідуальні або колективні);

6) забезпечують порядок в публічному управлінні;

7) залежать від особливостей організаційно-правового статусу суб'єктів виконавчої влади (Кабінет Міністрів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Державна служба інтелектуальної власності України тощо), від особливостей керованого об'єкта, індивідуального або колективного.

Висновки. Будучи правильно поєднані, методи управлінської діяльності створюють взаємопов'язану систему способів впливу, за допомогою яких суб'єкт публічного управління у сфері охорони прав інтелектуальної власності здійснює управлінський вплив на об'єкт шляхом використання адміністративно-правових форм управління. Методи публічного управління інтелектуальною власністю є способи практичного здійснення органами виконавчої влади та їх посадовими особами владно-організуючого впливу на керовані об'єкти відповідно до наданих їм повноважень. Водночас для найповнішого розкриття природи і характеру діяльності сучасної держави в управлінській діяльності інтелектуальною власністю необхідним є дослідження аналізу управлінських функцій, які нададуть змогу виконати поставлені цілі і завдання управлінської діяльності. Звідси робимо висновок, що характер завдань, пов'язаних із публічним управлінням у сфері охорони прав інтелектуальної власності, впливає на зміст управлінських функцій.

Список літератури:

1. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності : підруч. – 2 вид., змін. і доп. / О. П. Світличний. – К. : НУБіП України, 2016. – 355 с.
2. Світличний О. П. Адміністративні правовідносини у сфері земельних ресурсів України: проблеми теорії та практики правозастосування : моногр. / О. П. Світличний. – Донецьк : Державне вид-во «Донбас», 2011. – 410 с.
3. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. : у 2 т. / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – Т. 1: Загальна частина. – 592 с.
4. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування : Закон України від 17 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 17. – Ст. 121.
5. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підруч. / В. К. Колпаков – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.

References:

1. Svitlychnyi, O.P. (2016). Pravo intelektualnoi vlasnosti [Intellectual property rights]. Kyiv, Ukraine: NULES of Ukraine, 355.

2. Svitlychnyi, O. P. (2011). Administratyvni pravovidnosyny u sferi zemelnykh resursiv Ukrayiny: problem teorii ta praktyky pravozastosuvannya [The administrative relationship in Land Resources of Ukraine: problems of theory and practice of law]. Donetsk: State Publishing House «Donbass», 410.

3. Averianov, V. B. (2007). Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs: pidruch.: Zahalna chastyna [Administrative Law of Ukraine]. Kyiv: TOV «Vydavnytstvo «Yurydychna dumka», 592.

4. Law of Ukraine of January 17, 2002 «On peculiarities of state regulation of business entities associated with the production, export, import of disks for laser reading systems». Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Supreme Council of Ukraine](2002), 17, 121.

5. Kolpakov, V. K., Kuzmenko, O. V. (1999). Administratyvne pravo Ukrainy: Pidruchnyk [Administrative Law Ukraine]. K. : Yurinkom Inter, 1999, 736.

МЕТОД КАК ОДИН ИЗ ЭЛЕМЕНТОВ СОДЕРЖАНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СФЕРЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ

А. П. Светличный

Аннотация. Статья посвящена отдельным методам управленческой деятельности в сфере охраны прав интеллектуальной собственности. На основании анализа управленческой деятельности раскрыты характерные черты методов публичного управления в сфере интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: управленческая деятельность, методы публичного управления, методы управления интеллектуальной собственностью.

METHOD AS PART OF THE CONTENT OF THE MANAGERIAL ACTIVITIES IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY

A. Svetlichnyj

Abstract. The article is devoted to individual methods of administrative activity in the sphere of protection of rights to intellectual property. Based on the analysis of management activities disclosed characteristic features of the method so public control in the sphere of intellectual property.

Key words: management activities, methods, public management, management of intellectual property.